

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

do rukou se vám dostává třetí číslo roku 2023, v němž se můžete začíst do čtyř studií a několika dalších článků, které odrážejí stav a témata soudobé památkové péče.

Hned v první rozsáhlé studii, jež se věnuje archeologickým hodnotám tří novoměstských pražských náměstí, konkrétně Karlova, Senovážného a Václavského, se autoři dotýkají klíčových otázek a problémů památkové péče, které se jeví nanejvýš aktuální. Náměstí byla od středověku centry urbánního života a právě do jejich podoby se obtisklo mnohé z historické paměti měst; proto patří ke klíčovým pramenům k jejich poznání. Minimálně z pohledu památkové péče a příbuzných oborů je zjevné, že pokud bychom o tento pramen přišli, ztratíme možnost poznat svou minulost, a tudíž i část vlastní identity. Člověk je dnes víc než kdy předtím „homo urbanus“ a poznání – a s tím související zachování – toho, co nám umožňuje pochopit naši minulost, je nutné i pro naši orientaci v současných otázkách o podobě, funkcích a udržitelnosti měst jako specifického typu životního prostoru.

Vzhledem k exponovanosti a vytiženosti všech tří zmíněných pražských náměstí v současném městském provozu jen málo překvapí zjištění, že z pohledu památkové péče představují trvale ohrožovanou památkovou hodnotu pražského centra. O to překvapivější jsou některé reakce ve veřejném prostoru, které jdou vysloveně proti výše konstatovanému a dokonce viní řadu profesních skupin – mezi nimi zejména archeology a památkáře –, že „když se někde najde nějaká kůstka, vše se na půl roku zastaví“ a že odbornými snahami o dokumentaci a zachování stop historického vývoje těchto prostranství de facto „ztrácíme čas na hloupostech“. Kontextu takových výroků není prostor se zde blíže věnovat. Zveřejňování podobných studií, jako je ta o novoměstských náměstích Prahy, by ale mělo sloužit jako jasný hlas ze strany odborné veřejnosti, že má relevantní argumenty podložené výzkumy, aby mohla vstupovat do veřejného prostoru a hájit nárok na zachování nejcennějších historických částí měst, a tak je bránit proti technokratickým požadavkům na „zalití betonem“.

Obdobně i na příkladu druhého největšího města České republiky s tradicí textilního průmyslu se ukazuje, že archeologické výzkumy mohou přinést zásadní poznatky rozšiřující dosavadní znalosti o jeho industriálním rozvoji. V tomto případě se autoři zaměřili na barvírny vlny a vedle popisu a zhodnocení samotných nálezů uvažují také o možnosti jejich zachování in situ jako prvořadě archeologické památky dokládající význam Brna coby předního vlnářského centra tehdejší rakousko-uherské monarchie.

Další dvě studie se věnují architektuře 20. století. Zatímco v textu Pavly Cenkové se vůbec poprvé máme možnost seznámit s dosud takřka neznámým dílem a osobností architekta Jana Flory skrze jeho realizace honosných vil pro tehdejší brněnskou elitu v Bílovicích nad Svitavou, v článku Renaty Vrabelové, Martina Šolce a Petra Svobody můžeme sledovat, jakým způsobem spolupracovala řada aktérů na realizaci specifického typu architektury, jaký představovaly v socialistickém Československu smuteční síně. Autoři si neusnadnili práci tím, že by předložili jen soupis hodnotných realizací tohoto typu architektury v daném období, ale detailně se věnují širšímu kontextu a podmínkám, v nichž smuteční síně vznikaly, i různým formám spolupráce mezi architekty a výtvarníky při jejich realizaci včetně využití konkrétních materiálů. Jak autoři sami v závěru konstatují, poznání všech těchto aspektů je zásadní jak při posuzování kvalit smutečních síní, tak ve výsledku pro stanovení jejich památkových hodnot, stejně jako, a to v neposlední řadě, i pro kvalitní odbornou péči o ně.

Potěšující skutečností je i mezinárodní ocenění, jehož se dostalo obnově parostrojního pivovaru v Lobči v rámci letošního udílení cen Europa Nostra. Při této příležitosti není od věci připomenout si v článku Tomáše Řepy i význam organizace Europa Nostra v oblasti péče o kulturní dědictví a její aktivity na tomto poli. Na téma plynule navazuje i recenze od Věry Kučové na publikaci Průmyslové a technické dědictví v Evropě prezentující padesát industriálních památek ověřených touto cenou. Pivovar v Lobči do knihy už bohužel zařazen nebyl, protože ta vyšla ještě před jeho oceněním, i tak si ale díky němu může Česká republika připsat první ocenění Europa Nostra za záchranu technické památky.

Nezbývá než si přát víc podobných úspěchů při obnově památek a vám čtenářům popřát inspirativní čtení.

Tereza Johanidesová
šéfredaktorka Zpráv památkové péče

